BU MİLLET ÖLMEZ

a

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

2. BÖLÜM

1. BÖLÜM

ANKARA'DA BİR ATÖLYE

Sene 1920... Ankara yirmi bin nüfuslu küçücük bir şehirdi. Üç sene evvel meydana gelen büyük yangın bu küçük şehri daha da küçültmüştü.

Ankara, kalesinin etrafına sıkışmış, dışarı açılan tek kapısı Eskişehir - Ankara Demiryolu olan bir kent vaziyetini almıştı.

Şehrin etrafı bataklıklarla kaplıydı. Büyük şehirlere uzaktı. Bu harap hâlini gören yabancı gazeteciler Millî Mücadele'nin buradan yönetilemeyeceğini iddia ediyordu. Ankara'nın bir Paris, bir Londra olamayacağını söyleyerek küçümsüyorlardı. Hatta bir tanesi gazetesine çektiği telgrafta haddini aşarak Millî Mücadele'yi aşağılıyor ve şunları yazıyordu: "Ankara, dağlar arasında bir bataklıktır. Bu bataklığın içinde bir yığın kurbağa başlarını havaya kaldırmış durmadan ötüp durmakta ve dünyaya meydan okumaktadırlar."

Cihan harbinin ardından Anadolu, hayatta kalmanın mücadelesini veriyordu. Doğu'da Ermenilere karşı başarılı savaşlar verilmişti. Güneyde Adana'da, Maraş'ta, Antep'te, Urfa'da şanlı müdafaalar yapılmış ve Fransızlar topraklarımızdan atılmıştı.

Sıra son olarak İngiliz desteğiyle Ege'de işgaller yapan Yunan'a gelmişti. Yunanlılara karşı Birinci ve İkinci İnönü Savaşları'nda başarılar kazanılmışsa da kesin bir darbe vurulamamıştı.

Bu arada Eskişehir-Kütahya Savaşları'nda ordumuzun mağlûp olması yürekleri ağızlara getirdi. Ankara tehlikeye düşmüştü. TBMM'nin Ankara'da olması ve şehrin tehlikeye düşmesinden dolayı milletvekilleri meclisi daha güvenli olan Kayseri'ye taşımayı tartışıyorlardı.

Halk tedirgindi. Erkeklerin cephede olmasından dolayı şehirde neredeyse erkek kalmamıştı. Kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar ise harp araç gereçleri imal eden imalât-ı harbiye atölyelerinde çalışıyordu.

Zeynep ve Hacer kardeşler de her sabah erkenden kalkar beyaz örtülerine bürünüp anneleri ile birlikte soluğu imalât-ı harbiyenin atölyesinde alırlardı.

Atölyeler cephedeki askere cephane üretiyor, top mermilerini dolduruyor, bozulan tüfekleri tamir ediyor, işe yaramayan topları çalışır hâle getiriyor, fişek hazırlıyordu.

Zeynep on dört, Hacer on yaşındaydı. İkisi de daha evvel ne mermi ne kovan ne de barut görmüşlerdi. Atölyede çalışmaya başladıktan sonra bütün bunları yavaş yavaş öğrenmişler birkaç ay sonra da ustalaşmışlardı. Bir defasında kendi aralarında yarışmışlar Zeynep akşama kadar 52, Hacer de 45 fişek doldurmuştu. Artık yaptıklarını saymıyorlardı. Savaş döneminde kaybedecek zaman yoktu. Bir de oturup fişek saymakla vakit kaybedemezlerdi.

İmalât-ı Harbiye Mektebi'nin emekli hocalarından Osman Dede, atölyenin başında duruyordu. Birliklerimize silâh ve cephane hazırlanması, ağır silâhların tamir ve bakımlarının yapılması için atölye açılacağını duyunca yaşına aldırmadan gelmişti. Bembeyaz sakallı, uzun boylu, hafif kambur, yaşı yetmişi aşmasına rağmen dinç bir insandı Osman Dede.

Zeynep, atölyeye ilk geldikleri günü unutmuyordu. Atölye denilince o, çok büyük, çok farklı

bir yer bekliyordu. Oysa burası eski bir ahırdan bozmaydı. İçeriyi temizleseler ve günlerce havalandırsalar da ahırın kokusu tam olarak gitmiyordu. İlk zamanlar koku işini çok yadırgadılar. Özellikle Zeynep akşam eve dönünce üzerine sinen kokudan nefret ediyordu.

Koku işini çok abarttığı bir zamanda atölyede kendi kendine söylenirken Osman Dede yanına geldi.

– Neden huysuzluk ediyorsun kızım?

– Bu kokudan nefret ediyorum Osman Dede.

– Bu gübre büyük bir nimettir bilir misin?

– Gübre nasıl nimet olabilir ki?

– Anlatayım, benim bir arkadaşım Sarıkamış Harekâtı'na katılmıştı. Oralar o kadar soğuk o kadar soğukmuş ki binlerce askerimizi donarak şehit vermişiz.

– Bunun gübre ile ne alakası var?

– Biraz sabret. Arkadaşım demişti ki, "Bir gün karda yürürken ayaklarımı hissetmez oldum. Sonra müthiş bir uyku bastırdı.. Zaten donma başlarken müthiş bir uyku bastırır. Yanımdaki ere

dedim ki 'Oğlum ben biraz dinleneceğim sonra size yetişirim.'

O asker, 'Kumandanım donuyorsun.' dedi ve beni sırtladığı gibi bir köy ahırına götürdü, gübrelerin içine gömdü.

Saatlerce o gübrenin içinde uyumuşum, uyandığımda çok rahatlamıştım.

Ondan sonra ne zaman donma belirtisi başlasa askeri gübreye gömdük, kurtuldu."

Bak bu beğenmediğin gübreler kaç Mehmetçiğin hayatını kurtarmış. Şimdi biz burada iyi çalışmazsak askerimize mermi yetiştiremeyiz. O cephede türlü yoklukla boğuşurken, hayatını ortaya koymuşken bizim ahır kokusundan mızmız ettiğimizi duysa üzülmez mi?

Zeynep mahcup olmuştu. Yüzü kızardı. Zamanla bu kokuya alıştı. Bundan sonra kimse atölyedeki ahır kokusundan şikâyetçi olmadı.

Kİm Ne Yapacak

İlk zamanlar Osman Dede çocuklara ve kadınlara yapacaklarını anlatmak için herkesi etrafına topladı.

– Beni dinleyin, diyerek konuşmaya başladı. Herkesin yaşı farklı, o yüzden burada herkes yaşına göre bir iş yapacak. En baştan sizinle bir anlaşma yapalım. Buraya her gün gelebilecek adama ihtiyacımız var. Bir gün gelip beş gün gelmeyen insanla bizim işimiz olamaz. Her gün, her yeni gelene ders vermeye kalkarsak kendi işimizi yapamayız. Memleket işgal altındadır. Mehmetçiğe fişek lâzımdır, mermi lâzımdır. Arızalanan silâhları tamir etmek lâzımdır. Üretilen mühimmatı cepheye taşımak lâzımdır. Bunca lâzım içinde ev işi, aş işi ile uğraşmaya vakit yoktur. Memleketin istikbali tehlikededir. Ay yıldızlı bayrağımız inmesin,

ezanımız dinmesin istiyorsak bu gün fedakârlık etme günüdür. Oğullarınız, kocalarınız, babalarınız sizden tüfek bekler, fişek bekler. Gün bu gündür!

Osman Dede'nin konuşması üzerine herkes birbirine baktı. Vatan elden giderse ne din kalırdı ne diyanet. Doğacak nesiller için vatanın korunması lâzımdı. Bayrak indikten, ezan dindikten sonra ha yaşamışlar ha yaşamamışlar ne fark ederdi. Ankara Kalesi'nde bir an Yunan bayrağının, İngiliz bayrağının dalgalandığını hayal ettiler. Tüyleri diken diken oldu.

Osman Dede kalabalığa konuşmaya devam etti.

– Şimdi içinizde en küçük kimler var bakalım. Çocuklardan yaşı 15 ve üzerinde olan var mı?

Kimse elini kaldırmadı. Osman Dede sualini tekrarladı.

– Hakikaten 15'in üzerinde kimse yok mu?

Cevap gelmeyince durumun vahametini anladı.

– Bu iş nasıl olacak? Çocukluğunu atlatmış biraz gençliğe adım atmış erkekler olsa iyi olurdu, deyince Zeynep dayanamadı.

– Bizi beğenmedin mi dede. Burada erkek kalmadı. Herkes cephede. Ağabeyim de cephede, babam da.

– Yok, kızım öyle demedim. Demem o ki bu cephane işi çok kolay bir iş değildir. Kuvvetli adam olsa iyi olurdu, ama sizin de yapacağınız çok iş var. El ele verip bu işi Allah'ın izniyle tamam edeceğiz.

Osman Dede, çocukları ayırdı, onlara fişek ve mermi doldurma işi verecekti.

Meraklı gözlerle kendine bakan kız çocuklarına dönerek anlatmaya başladı.

– Bakın buna barut derler. Bu merete ateşle yaklaşmayın. Birden parlayıverir. Aman etrafa döküp de israf etmeyin, çok kıymetlidir, diyerek barut dolu bir kavanozu gösterdi.

Ardından,

– Buna fişek derler, diyerek de boş bir fişek gösterdi ve nasıl doldurulacağını anlattı.

Atölyedeki çocuklar pür dikkat Osman Dede'yi takip ediyorlardı. Anlattıklarını hemen öğrenmek ve derhâl uygulamak zorunda olduklarını biliyorlardı. Osman Dede mengenenin nasıl sıkılacağından,

fişek doldurma âletinin nasıl kullanılacağına kadar çocukların yapabilecekleri işleri anlattı.

Ardından bazı kadınlara daha dikkat ve beceri gerektiren top mermilerinin doldurma işini anlattı. Diğer kadınlar da çocuklarla birlikte mermi dolduracaktı. Zeynep, Hacer, annesi ve komşuları mermi ve fişek doldurma işine verildiler.

On yaşındaki Hacer'le yetmiş yaşındaki Osman Dede el birliği içinde fişek dolduruyor, mermi kovanlarını yeniliyordu. Yorgun gözlerdeki, kirli yüzlerdeki mutluluk görülmeye değerdi. Anneler "La havle..." okuyarak dolduruyorlardı mermileri. Bir de dua ediyorlardı: "Rabbim bu mermiyi hedefine isabet ettir. Bizi mahcup etme. Düşmanlarımıza ırzımızı namusumuzu çiğnetme." diye.

Bu arada Osman Dede erkek çocuklardan kendine bir yardımcı aradı. En büyük olarak on iki yaşındaki Yunus'u buldu. Birlikte torna tezgâhında çalışmaya başladılar. Osman Dede'nin vazifesi daha zordu. Bozulan silâhların tamiri ile uğraşıyordu. Makineli tüfeklerin kapak takımlarını değiştiriyordu. Böylece atıl hâlde depolarda çürüyen pek çok tüfek kullanılır hale gelmişti.

Yunus, Osman Dede'nin yaptıklarını dikkatle takip ediyordu. Makineli tüfeklerde değişiklikleri yaptıktan sonra boş bir tarlaya giderek deneme yapıyorlardı. Yunus, derme çatma bir hedef yapmıştı. Osman Dede'yi tüfeklerin tetiğine basarken gelen patlama sesi neşelendiriyordu. Bu, tüfeğin çalıştığının işaretiydi. Bazen tutukluk yaptığı da oluyordu.

Bir gün sandıklar dolusu, dolu top mermisi atölyeye indirildi.

Yunus, gelen mermileri görünce şaşırdı.

– Osman Dede, sandıklardaki top mermileri dolu, yani atışa hazır.

– Biliyorum.

– Ama bunların cepheye gitmesi lazım... Buraya niye getirdiler?

– Biraz sabret şimdi görürsün.

Osman Dede, sandıktaki mermilerden bir tanesini yavaşça kaldırdı ve torna tezgâhına yerleştirdi. Sonra da makineyi çalıştırdı.

Yunus yapılanın çok tehlikeli olduğunu biliyordu.

Birden panikledi.

– Osman Dede ne yapıyorsun. O dolu bir mermi.

Osman Dede hiç istifini bozmadı. Besmele çekti.

– Ya Rabbi sen mahcup eyleme, diye dua etti ve mermi kovanını yontmaya başladı.

Etrafa çapaklar yayarak torna dönüyor, Yunus olduğu yerde kalakalmış ne olacağına bakıyordu.

Birkaç dakika sonra Osman Dede tornayı durdurdu. Yunus'un cevap bekleyen soruları olduğunu biliyordu.

Yunus derin bir nefes alıp soru bombardımanına başlayacaktı ki Osman Dede konuşmaya başladı.

– Şimdi diyeceksin ki, dede hiç dolu bir top mermisi tezgâha konulur da yontulur mu? Sonra soracaksın, durduk yere neden kovanı yontuyoruz? Ardından da aklına takılacak ama sormaya cesaret edemeyeceğin sual gelecek… Ya patlarsa…

Yunus gülümsedi. Osman Dede'nin zihnini okuduğunu düşündü.

– Madem soracağım sualleri bildin, cevapları da bilirsin elbet dede.

– Evlâdım, bu gelen mermiler kudretli dağ topunun mermileridir. Bu toplardan pek kalmadı. Cephedeki toplarımızın çapı bu kovanlara küçük geliyor. Biraz tornada yontup iki tırnak küçülttük mü topa giriyor ve ateşlenebiliyor.

– Tam anlamadım, desem kızar mısın dede?

– Niye kızayım yavrum, diyen Osman Dede kalktı ve bir boru getirdi. Sandıktan bir mermi aldı.

– Bak Yunus. Bu boru bizim toplarımızın çapıyla aynıdır. Model olsun diye yaptım. Bu yontulmamış bir mermi. Bak içine sığmıyor. Oysa yonttuğum mermiyi getir. Bak sığdı. Anladın mı şimdi?

– Evet. Bir de peki…

– Patlarsa mı demek istiyorsun?

– Evet. Ya patlarsa dede…

– Vallahi yavrum Hak Teala kaderimize ne yazmışsa o olur. Tornaya sıkıştırılmış bir mermi patlarsa inan bizim parçamızı bulamazlar.

– Sahi mi?

– Yahu korkma o kadar. Besmeleyi çekip oturacağız ve çok dikkatli olacağız. Gerisini Allah'a tevekkül edeceğiz. Evvelallah bir şey olmaz. Zaten başka çaremiz de yok Yunus. Memleket zaten ateş altında biz de bu kadar tehlikeye katlanmışız çok mu?

– Tamam dede.

Osman Dede ve Yunus kudretli dağ toplarının ve krupp dağ mermilerinin kovanlarını mevcut toplara uydurmak için aylarca yonttular. Benzer bir çalışma da Eskişehir'de demiryolu atölyelerinde yapıldı. Toplarımız yeni mermilerine kavuşturuldu.

DOLU FİŞEKLER

Bir gün de gelen dolu sandıklar Zeynep ve Hacer'in dikkatini çekti. Sandıklar açılınca Hacer bir çığlık kopardı.

– Abla baksana bunlar yanlış yere gelmiş. Bize boş fişek gelmesi lâzım… Bunların hepsi dolu...

Zeynep de sandıktakileri görünce şaşırdı.

– İnşallah yanlış gelmemiştir. Ama bu kadar sandık geldiğine göre mutlaka bir bildikleri vardır. Şimdi Osman Dede gelince ondan ne olduğunu öğreniriz.

Osman Dede sandıkların içeri taşınmasına yardım etti. Zeynep ve Hacer hemen fişekleri sordu.

– Osman Dede, biz boş fişekleri dolduruyoruz ama bunların hepsi dolu. Bunlar neden geldi?

Osman Dede, derin bir iç çekti. Bembeyaz sakallarını sıvazladı. Fesini kaldırıp saçını kaşıdı.

– Denize düşen yılana sarılır çocuklar. Bu fişeklerin gelmesi çaresizliğimizin resminden başka bir şey değildir.

Zeynep ve Hacer, Osman Dede'nin dediklerinden bir şey anlamamışlardı.

Hacer:

– Osman Dede, bu fişekler niye geldi diye sorduk, sen denizden, yılandan bahsediyorsun, deyince Osman Dede'yi bir gülmedir aldı.

– İlahi Hacer, çok âlemsin. Çocuklar, bu mermiler Ermenilerle ve Fransızlarla yapılan savaşlarda ele geçti. Bu sandıklar gibi daha yüzlercesi var. Nereden baksanız yirmi binden fazla mermi var elimizde, lakin bir işe yaramıyor.

– Neden yaramasın ki Osman Dede. Tüfeklere konulunca ateş etmiyor mu?

– Etmez Zeynep.

– Neden hepsi mermi değil mi?

– Yahu senin laf da 'Kuşların kanatları var uçuyorlar, o zaman tavukların da kanatları var onlar da

uçsun.' demek gibi oldu Zeynep. Mermilerin hepsi birbirinden farklıdır. Her tüfeğin ayrı mermisi vardır. Bu Ermenilerin mermileri bizim tüfeklere dar gelir, Fransız mermileri de geniş.

– O zaman biz de onlara uygun tüfekler yapalım.

Osman Dede'nin yüzünde acı bir hüzün belirdi.

– İstanbul'da olsaydık orada bizim okulda yapardık. Lakin burada tüfek yapacak malzememiz yok çocuklar. Biz bu mermileri sökeceğiz, siz de içindeki barutu ve çekirdeği alıp bizim boş kovanlara yerleştireceksiniz.

– Böylece bir sürü mermimiz olacak.

– Aynen öyle. Hadi bakalım çok çene çaldık, şimdi iş zamanı.

Zeynep ve Hacer diğer kadınların ve kızların yanına gittiler. Yeni gelen mermilerin barutlarını ve çekirdeklerini kovanlara yerleştirmeye başladılar.

Zeynep ve Hacer dışında anneleri Saadet Hanım ile komşuları Nuriye Teyze, Fadime Teyze de atölyede çalışıyordu. Çalışma esnasında Hacer, arada

bir laf eder, herkesi kahkahaya boğardı. Kovanları doldururken annesine baktı. Saadet Hanım zor gören gözleri ile atölyenin loş ışığında barutları kovanlara yerleştiriyordu.

– Anne.

– Efendim kızım.

– Bu mermi doldurma işi neye benziyor biliyor musun?

– Bilmiyorum, neye benziyor?

– Mantı kapatmaya. Mantı kapatırken de hep beraber böyle toplanmıyor muyuz?

Herkes gülmeye başladı.

Fadime Teyze,

– Kız nereden buluyorsun bu lâfları, diye Hacer'e takıldı.

Gülme seslerinin artması üzerine Osman Dede, başını torna tezgâhından kaldırıp onlara baktı.

Kendilerine bakıldığını görünce hemen sustular ve işlerine koyuldular.

Bazen Osman Dede tren istasyonuna giderek gelen giden cephanelere bakardı. O zaman atölye kadınlara kalırdı. Bir tanesinin "Bu savaş ne vakit

bitecek?" diye dert yanması ile atölyeyi bir matem havası kaplar, gönüllerdeki yara kanamaya başlardı. O vakit Saadet Hanım'ın da, Nuriye Teyze'nin de, Fadime Teyze'nin de gözleri dolardı. Kolay değildi bu, aylardır yarı aç yarı tok yaşıyorlardı. Başlarına ne geleceğini tahmin bile edemiyorlardı. Ankara'da kadın nüfusu, erkek nüfusun neredeyse üç katına çıkmıştı. Gidenlerin çoğundan haber alınamıyordu. Bir belirsizlik ormanında gece yol alan yolcu gibiydiler.

Küre Dağları

Atölyenin içinde bunlar yaşanırken dışında da apayrı bir destan yazılıyordu.

İstanbul'daki depolardan kaçırılan silâh ve cephane İnebolu'ya kadar teknelerle taşınıyordu. Ondan sonra yolun daha çetin bir kısmı başlıyor, neredeyse tamamını kadınların oluşturduğu kervanlar, cephaneyi Ankara'ya taşımak için yola koyuluyordu.

Upuzun bir insan seli akıyordu dağlarda. Sanki dev bir kırkayak yürüyormuş gibi birbirlerinden kopmadan yürüyorlardı. Kadınların beli bükülmüştü. Kağnıları öküzler çekiyordu. Kiminde ise öküz bulunamamış yerine inek koşulmuştu. Yüzlerce kağnının iniltiyi hatırlatan gıcırtıları dağlarda yankılanıyordu, sanki bir millet kendisine edilen zulme karşı, için için ağlıyordu.

Bazı kadınların sırtına sarılı bebekleri vardı. Bazılarının ise çamur deryasında kendine yetişmeye çalışan çocukları.

Çocuklar üşüyor, taşlı dikenli, çamurlu yolda titreyerek ilerlemeye çalışıyordu. Derin derin öksürenler vardı. Bazı çocuklar içten içe ağlıyordu. Belki annelerinin yüreklerine gömdükleri ağıtları onlar seslendiriyordu.

Yük çok ağırdı. Bazı sandıklarda piyade mermisi vardı bazısında top mermisi. Tüfek dolu sandıkları yerinden kımıldatmak bile çok zordu. Allah'a sığınarak Küre Dağları'nı aşıyordu kervan. Bir umuda ulaşmak için çırpınan bir turna misali gidiyordu. Attıkları her adımın düşmana geri adım attıracağına inanıyorlar; sabırla, taşlı, çamurlu yolları aşıyor, ayaza, rüzgâra direniyorlardı.

Yükseklik arttıkça yağmur kara dönüşüyordu. Küre Dağları'nın karlı dik yamaçlarında kendine yol bulan kervan, sabırla tırmanışını sürdürüyordu. Önde beli iki büklüm genç - yaşlı kadınlar, kağnılarına koştukları öküzlerin yularını çekerken, arkada minicik çocuklar düşe kalka karda yürüyordu.

Tek dertleri, Ankara'ya bir mermi daha fazla taşımak, bir tüfek daha fazla götürmekti. Kağnı iniltilerinden başka ses duyulmuyordu. Arada annelerin çocuklarına seslenişi de olmasa sessizliği

yırtacak bir şey yoktu. Çocuklardan kimi soğuğa kızıp kervanın en önünde yürüyor ve arkadan annesinin sesini duyuyordu: "Mustafa çok uzaklaşma beni bekle yavrum." Kimi de geride kalıyor, annesinin sesini duymayı beklermişçesine ancak seslenince hızlanıyordu: "Rabia! Hadi kızım mızmız etme de yürü. Hadi canım az kaldı."

Kağnıların getirdiği sandıklar, Zeynep'in, Hacer'in, Yusuf'un ve diğer çocukların çalıştıkları atölyelere geliyor burada bazısı tamir ediliyor, bazısına bakım yapılıyor hummalı bir çalışma ile cepheye gönderiliyordu. Umut kervanı tekrar yola koyuluyordu.

Osman Dede, her zaman umutluydu. Ordumuzun Eskişehir-Kütahya Savaşlarında mağlûp olmasına Ankara'nın tehdit edilmesine aldırmıyordu. O her vakit bardağın dolu tarafına bakmasını bilirdi.

Atölyedekilere yüksek sesle konuşmaya başladı.

– Allahu Teâlâ'nın izniyle her şey iyi gidiyor. Ordumuz küçük bir mağlûbiyet almıştı, ama şimdi durum farklı. Meclis-i Mebusan, Mustafa Kemal Paşa'yı başkumandan seçmiş. Paşa'nın Çanakkale'de

yaptıklarını hepimiz biliyoruz. Evvelallah bundan sonra ordumuz emin ellerdedir. Sakarya Nehri'ne çok kan döküleceğe benzer. Bizler ordumuzun muzafferiyeti için dua edelim ve her gün biraz daha fazla çalışmaya gayret gösterelim. Haydi, göreyim sizi.

Elleri yüzleri kir pas içindeki çalışanlar büyük bir heyecanla sarıldılar işlerine. Bembeyaz örtüleri içindeki kadınlar ve kızlar yüzlerine bulaşan kara-larla zencilere benzemişlerdi. Birbirlerine arada "Bacı kalfa" diyerek takılıyorlardı.

Osman Dede ve Yunus tornada kovan yontma işini yaparken, cepheden at nalına ihtiyaç olduğu haberini aldılar. Ankara'da genç bir nalbant bul-mak mümkün değildi. Osman Dede, Ankara'nın her yanını dolaştı. İhtiyar ustalar atölyeye getirildi ve nallar yapılmaya başlandı.

Kovanlar, mermiler, fişekler, tüfekler, nallar içinde günler gelip geçiyordu. Sakarya'da büyük bir zaferin kazanılması herkesi sevince boğdu. Bu zaferde kendilerinin az da olsa bir katkılarının ol-duğunu bilmeleri çocukları mutlu etmişti.

Ankara'daki imalât-ı harbiye atölyelerinin ünü kısa zamanda yayıldı. 22 Mart 1922'de Azerbaycan'ın

Türkiye Büyükelçisi İbrahim Abilof imalâthaneye geldi. En küçüğü on, en büyüğü yetmiş yaşında, çoğu kadın ve çocuk olan çalışanları gördü. Bu arada aksakallı Osman Dede'nin yanına vardı. Osman Dede işine o kadar dalmıştı ki etrafından haberi yoktu.

Büyükelçinin seslenmesiyle kendine geldi.

– Kolay gelsin.

– Sağ ol beyim. Hoş geldin.

– Ne yapıyorsun dede?

– Bunlar eski makineli tüfekler. Tamir edip cepheye gönderiyoruz.

– Sen bu tamiri yapacak kadar bilgiyi nereden öğrendin?

– Beyim ben İmalat-ı Harbiye eski hocalarından Esat oğlu Osman.

– Çocuklarınız var mı dede?

– Var. Lakin hepsi askerde…

– Sen askere gittin mi?

– Ben askerlik edeli çok oldu. Henüz bu son harbe gitmedim. Ama lazım olur olmaz hazırım.

– Kaç yaşındasın?

– Birkaç sene evvel yetmiş idim.

– Savaşmak için ihtiyar değil misin?

– Bu toprakların muhafazası için ihtiyara gence bakılmaz beyim.

Elçi, elleri yüzleri kirli, yürekleri tertemiz insanlara baktı. Kimi mengenede fişek sıkıyor, kimi torna tezgâhında kovan yontuyor kimi boş kovanlara barut dolduruyor, kimi tamamlanan mermileri sandıklara yerleştiriyordu. Büyükelçi Abilof yapılanlara hayran kaldı ve dudaklarından bir cümle döküldü: "Bu millet ölmez, öldürülemez."

Atölyede gördüklerinden çok etkilenen genç sefir, o günlerde doğan kızına Anadolu hareketine duyduğu hayranlıktan dolayı "Anadolu" ismini verdi.

Büyükelçinin dediği gibi de oldu. Bu millet ölmedi, öldürülemedi. Zeynep, Hacer ve Yusuf yıllar sonra 1920'li yıllarda Ankara'daki atölyede yaşadıklarını torunlarına anlattılar yaşananlardan ders alınsın, tarih tekrar etmesin diye...

2. BÖLÜM

SARIKAMIŞ SONRASI

Osmanlı Üçüncü Ordusuna Kafkas Cephesi'nde Ruslarla savaş emri verilmişti. Ordu, Ruslarla yaptığı üç meydan muharebesini de kazandı. Bu arada bütün olumsuzluklar üst üste gelmeye başladı. Önce ordu kumandanı, galip gelen orduyu yeterli hazırlığı olmadığı için geri çekti. Ardından da istifa etti. Çok tecrübeli, bölgeyi iyi tanıyan, Ruslarla defalarca savaşmış bir komutanın görevini bırakması felakete atılan büyük bir adım oldu.

Osmanlı Başkumandan vekili, İstanbul'dan gelerek ordu kumandanlığını üstlendi. Bir yandan Ruslarla bir yandan da şiddetli kış şartlarıyla çetin bir harp başladı. Ordunun Onuncu kolordusu taarruz planına aykırı olarak yürüyüş rotasını değiştirdi ve kendisini Allahuekber Dağları'nın eteklerinde buldu. Planda bu dağa tırmanmak yoktu, ama şartlar şiddetli kış içinde bir de Allahuekber'e tırmanmayı gerekli kılmıştı. Kolordu dağlarda kırılırken

öte taraftan ilerleyen dokuzuncu kolordu da kayıp vere vere Sarıkamış'a girmeye çalışıyordu.

Ordumuzun çok az bir kısmı şehre girmeye muvaffak oldu. Lakin Ruslar hazırlıklarını çoktan yapmıştı. Şehre giren, günlerdir aç ve uykusuz az sayıdaki askerimiz elinden geleni yaparak savaşa tutuştu. Netice hüsrandı. Bütün çabalar neticesiz kaldı. O dönemde Rusların elinde olan Sarıkamış'ı ele geçirmek mümkün olmadı. Sarıkamış'a yapılan harekât şiddetli soğuktan ve malzeme eksikliğinden dolayı bozgunla neticelenmişti.

Bozgun sadece bir ordunun kaybedilişi değildi. Bölgede ordunun olmaması Ermenilere, Müslüman köylerinde katliam yapmaları için cesaret; Ruslara ilerlemek için büyük bir fırsat vermişti.

Ruslar hiçbir direnişle karşılaşmadan Erzurum yakınlarına kadar geldiler. Erzurum tehdid altındaydı. Şehrin düşmesi an meselesiydi. Erzurum, üçüncü ordunun merkeziydi, şehrin kaybı demek Üçüncü ordunun elinde kalan cephanenin de Rusların eline geçmesi demekti.

Küçük Kerim, büyüklerin sözlerinden ne olup bittiğini öğrenmeye çalışıyordu. Anlatılanlara bakılırsa büyük bir tehlike altındaydılar.

Evlerinin önünde iki Osmanlı subayı konuşuyordu. Evin küçük penceresine çıkarak konuşulanları dinlemeye başladı. Subaylar çok endişeliydi.

– Ruslar kendi silahımızla bizi vurabilir.

– Evet, doğru söylüyorsunuz. Bu yüzden cephaneliğin derhal patlatılması gerekir kumandanım.

– Çok doğru. Gerçi biz bu cephaneyi toplamak için o kadar emek harcadık masraf yaptık, ama düşmanın eline geçerse çok daha tehlikeli olur.

– Haklısınız.

– Kendi silahımızı imha ediyoruz ya sanki içimde bir şeyler imha oluyor.

– İnşallah bu günler de geçecek kumandanım.

– İnşallah. Bu civar evlerdeki herkes alacağını alsın ve çok acele boşaltsın.

– Emredersiniz kumandanım.

Cephaneliğin patlatılması kararı alınmıştı. Başta Kerimler'in evi olmak üzere Üçüncü Ordu Cephaneliği'nin yakınındaki bütün evler boşaltılacaktı.

Askerler,

– Herkes evini boşaltsın. Cephanelik patlatılacak. Evlerinizi terk edin ve uzakta durun, diye bağırıyorlardı.

Kerim'in annesi alelâcele evden aldığı birkaç parça eşyayla oğlunun ve küçük kızını elinden tutarak dışarı çıkardı. Diğer komşularda önemli eşyalarını apar topar dışarı kaçırdılar.

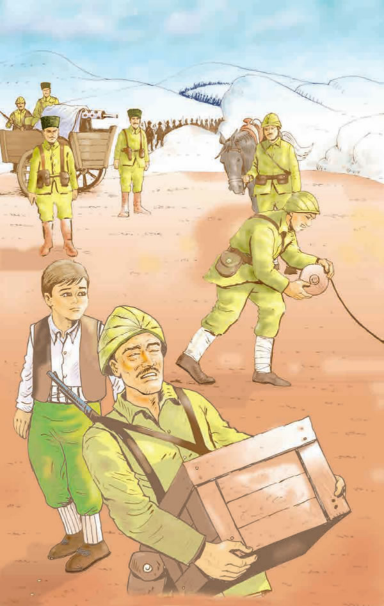
Askerler yüksek sesle ihtar etmeye devam ediyordu.

– Herkes evini boşaltsın. Cephanelik patlatılacak. Sakın evlerinize girmeyin, buradan uzakta durun!

Kerim olanları tam anlamamıştı. "Cephanelikteki silahları alıp Ruslara karşı savaşsak daha iyi olmaz mı?" diye düşünüyordu.

Askerler hızla cephaneliğe girip taşıyabilecekleri silahlardan kuşandılar. Mermiler, tüfekler, kasaturalar aldılar. Top gibi ağır silahları hemen götürmeleri mümkün değildi. Onları bıraktılar.

Ardından iki asker ellerinde uzun bir makara ile cephanelikten çıktı. Makaradaki şeridi daha da uzattılar sonra da ucuna ateş yaktılar.

– Herkes çekilsin, diye bağırdılar.

Kendileri de koşarak uzaklaştılar.

Kerim uzaktan cephaneliğe bakıyordu. Bir süre sonra şiddetli bir patlama oldu. Göğe doğru büyük bir alev topu yükseldi. O patlamayı diğer patlamalar takip etti. Kulakları sağır edercesine şiddetli sesler çıkıyordu. Sanki cephaneliğin yerinde bir yanardağ çıkmış ve etrafa lavlar püskürtüyordu.

İhtiyar kumandan cephaneliğe bakarken ağlıyordu. Sonra gözyaşlarını silerek askerlerinin başına geçti.

Patlamalar uzun süre devam etti. Patlama esnasında kimse cephaneliği yaklaştırılmadı. Bir müddet sonra etrafta sadece duman ve koyu bir barut kokusu kaldı. Dumanlar dağılırken Kerim, kendi evlerinin de patlamanın şiddetinden yıkılmış olduğunu fark etti. Cephaneliğin yakınındaki çoğu ev yıkılmıştı zaten. Evlerinin enkazı görünüyordu. "Babam olsa evimizi tamir ederdi, ama o da askere gitti." diye düşündü. Patlamalar sona erince evlerinin yıkıntısının yanına vardılar. Kerem annesinin ağladığını fark etti. Annesi ise gözyaşlarını oğlunun görmesini istemiyordu, başını çevirdi.

Kerim sekiz yaşındaydı ve olanların farkındaydı. Büyük emeklerle kurdukları evleri yerle bir olmuştu. Kerpiç yıkıntısının bir kenarına oturan Kerim üzgün üzgün etrafa baktı. Komşuları da evlerinin yıkıntısının yanında içeriden bir şeyler kurtarmaya çalışıyordu.

Kerim evi kendisinin yapabileceğini düşündü. Bir keresinde kerpiç yapılırken görmüştü. Çamurun içine saman atıp, kalıba döküyorlar sonra da kurumaya bırakıyorlardı. Elde edilen kerpiçleri de çamurla birbirine tutturup üst üste koyarak duvar örüyorlardı.

Hiç ev yapan çocuk görmemişti. Sonra düşüncesinden vazgeçti. Kısa boyuyla bir ev inşa edebileceğini sanmıyordu.

Annesiyle konuşmaya başladı.

– Şimdi ne yapacağız anne?

Annesi çarşafının ucuyla gözyaşlarını sildi ve zorla gülümsemeye çalışarak, Kerim'e cevap verdi.

– Allah büyüktür yavrum. Zaten havalar ısınmaya başladı. Ben içerden birkaç yorgan yastık çıkartırım. Burada yatarız olur mu?

– Her zaman mı dışarıda yatacağız.

– Yok Kerim. Savaş bitsin, ordumuz muzaffer olsun, baban eve dönsün çok daha iyisini yapar. Merak etme olur mu kuzum.

Kerim annesinin yüz ifadesi ile söylediklerinin çeliştiğini fark etti. Yüzünde hiçbir umut belirtisi yoktu ama sözleri umut doluydu. Annesinin söylediklerine kendisinin de inanmadığını fark etti. Ardından bir soru daha sordu.

– Babam gelmeyecek mi?

– Baban hâlâ Erzurum'daymış yavrum. Belki vedalaşmaya gelir.

– İnşallah.

Annesi yıkıntılar arasında çocukların üzerlerine örtecek bir şey ararken uzaktan babası göründü. Üzerinde Osmanlı askerî üniforması vardı.

Kerim:

– Baba, diye koşarak sarıldı babasına.

O da kucağına alarak sevdi Kerim'i.

Kerim'in babası Fethullah Efendi aslında öğretmendi. Savaş çıktığından beri okullar kapanmıştı. O da askere gönüllü olarak yazılmıştı. Asteğmen

rütbesiyle Osmanlı ordusunda görev alacaktı. Fethullah Efendi'nin fazla vakti yoktu. Enkaz altında bir şeyler arayan karısına yardım etti.

Sonra da,

– Benim artık gitmem lazım. Rusların şehre girmesi yakındır. Bizi yakalarlarsa esir ederler, şehri terk edip onlarla dış tarafta savaşacağız, dedi.

Evi yıkılmış; karısı, iki çocuğu ile ortada kalmıştı. Zaman, evi ve ailesini düşünecek bir zaman değildi. Gitmeliydi. Kerim babasının huyunu bilirdi. Kendisi de vatan için savaşabilirdi.

– Baba ben de geleyim ben de seninle birlikte savaşayım olmaz mı?

– Olmaz Kerim. Sen evin küçük babasısın. Annen ve bacın sana emanettir. Büyüyünce asker olur düşmanla savaşırsın, ama şimdi olmaz.

– Ama baba...

– Hayır, itiraz kabul etmiyorum.

Deminden beri tozun toprağın içinde eşya arayan Kerim'in annesi evin dışına çıktı. Kaldırım taşları üzerinde iki çocuğu ile birlikte oturdu, eşine baktı.

– Fethullah Efendi, bizi bırakıp nereye gidiyorsun?

Fethullah Efendi önüne baktı, derin bir iç geçirdi.

Sonra karısına dönerek,

– Ben askerim, vazifem vatan müdafaasıdır, sizi Allah'a emanet ediyorum. Hakkınızı helal edin, diyerek koşarcasına ailesinden ayrıldı.

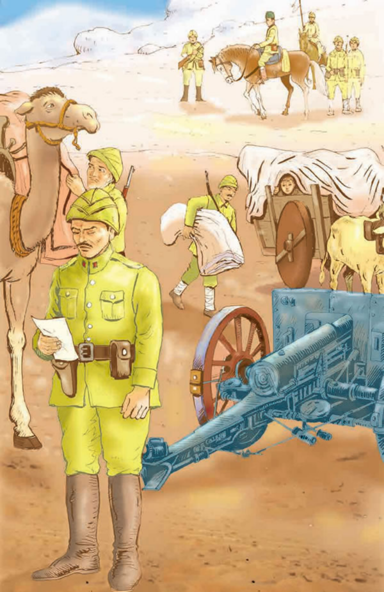
İçinde fırtınalar kopuyordu, savaş vakti bir kadın iki çocukla ne yapardı bilmiyordu, ama kimseye bir şey söyleyemedi, bir şey sezdirmedi. Bütün gözyaşlarını içine akıtıp yoluna devam etti. Çocuklarının babalarının arkasından salladıkları elleri havada kaldı. Babaları geriye dönüp bakamadan hızla oradan uzaklaştı.

DAVETSİZ MİSAFİR

Fethullah Efendi birliği ile birlikte Erzurum'u terk etti. Birlik yol üzerinde bir köyde konakladığında, bir kenara çekilmiş ağlıyordu.

Kerim çok üzülmüştü babasının gittiğine. Annesi ve küçük kardeşiyle bir evin enkazı önünde kalakalmışlardı. Hava gece olunca soğuk oluyordu. Üzerlerine sardıkları iki kat battaniye bile ısıtmaya yetmiyordu. Derin bir nefes aldığında ciğerlerinin üşüdüğünü fark etti. Elleri ve ayakları bileklerine kadar âdeta donmuştu hiçbir şey hissetmiyordu. Arada kızaran burnunu çekerek etrafa bakıyordu. Erzurum'da herkes kendi derdine düşmüştü. Askerler şehri boşaltırken halk çaresizce başlarına gelecek olanları bekliyordu. Erzurum kadınlara ve çocuklara kalmıştı.

Kerim babasının gitmesinden bir gün sonra ordunun ağırlıklarını taşıyan mekkâreci denilen taşıyıcıların evin önünden geçtiğini gördü. Mekkâreci

atlar, katırlar ve kağnılarla ordunun geride bıraktıklarını taşıma derdindeydi. En önde atlar onun arkasında katırlar en arkada da kağnılar ilerliyordu. Kerim gidenlerin babasının yanına gideceğini düşündü. İçinden "Babamı bulacağım. Ben de vatan için harp edeceğim." diyerek bir kağnının kenarına gizlice saklandı. Babasının yanında olmak vatan müdafaasında vazife almak istiyordu.

Mekkâre çavuşu, Kerim'i fark etmedi. O da şehirden çıkıncaya kadar ortalıkta görünmedi. Kafile şehirden çıkıp da Ilıca'yı geçince kervandan biri Kerim'i fark etti ve çavuşun yanına götürdü.

Çavuş bu davetsiz misafiri görünce şaşırdı.

– Sen kimsin evlâdım.

– Adım Kerim, Erzurumlu ihtiyat zabit vekili (asteğmen) Fethullah Efendi'nin oğluyum, dedi.

– Neden bizim peşimizden geldin. Ananın yanında dursaydın ya.

– Hayır, babamı bulmam ve onunla birlikte savaşmam lâzım.

Çavuş kendinden büyük laflar eden çocuğa kızamadı. Erzurum'a geri dönmeyi düşündü onca yolu zor gelmişlerdi. Hem Ruslar şehre girmiş

olabilirdi. Şehre geri dönemezdi. Bundan sonra geri dönmek intihardan farksız olurdu. Mecburen Kerim'i de yanlarına aldılar.

Sakalıkesik köyüne geldiklerinde birliğe yetiştiler. Fethullah Efendi bir köşede mahzun mahzun duruyordu. Derin düşüncelere dalmıştı.

İçeri giren mekkâre çavuşu,

– Zabit Vekili Fethullah Efendi'yi arıyorum, deyince birden ayağa kalktı. Mekkârecinin kendisiyle ne işi olacağını düşündü.

– Fethullah Efendi benim. Hayırdır çavuş.

– Hayır kumandanım. Bir ziyaretçiniz var.

– Kim?

– Oğlunuz. Oğlunuzu getirdik.

Kerim sessizce içeri girdi. Korku dolu gözlerle babasına baktı. Fethullah Efendi gördüklerine inanamadı.

Birden Kerim'e doğru koştu ve baba oğul birbirine sarıldılar.

Daha sonra Fethullah Efendi, mekkâre çavuşuna döndü.

– Bu çocuğu niye getirdiniz, diye sordu.

– Kumandanım, onu Erzurum'dan çıkınca kervanda bulduk. Şehre Rus askeri girmiş olduğundan Erzurum'a geri götürüp anasına teslim etmek mümkün olmadı. Bizde beraberimizde getirmek mecburiyetinde kaldık.

– İyi de ben bu çocukla bu harp gününde ne yaparım?

– Bizim yapacak bir şeyimiz yoktu kumandanım. Zannedersem gizlice peşimize takılmış. Kervana dahil olduğunu Ilıca'ya vardığımızda fark ettik.

– Neyse sen gidebilirsin. Yine de sağ olasın.

– Siz sağ olun kumandanım. Bana müsaade…

Fethullah Efendi ilk defa oğlunu gördüğüne sevinememişti. Gözündeki yaş kurumadan tekrar ağlamaya başladı. Kerim babasına bakıyordu. Bir müddet konuşmadan durdular.

Sessizliği Fethullah Efendi bozdu.

– Çocuğum, anandan niçin ayrıldın, ben harp hâlinde seni nasıl taşıyabilirim, dedi.

Kerim kıpkırmızı oldu. Önüne baktı.

Titrek bir ses tonuyla konuşmaya başladı.

– Benim de vatan müdafaasına bir katkım olsun diye geldim baba.

– Ama oğlum senin yaşın çok küçük. Benimle beraber nasıl savaşırsın.

– Sen bize şehitliğin çok güzel olduğunu anlatmaz mıydın? Ben de savaşmaya savaşamasam da şehit olmaya geldim.

Fethullah Efendi bu sözler üzerine bir şey diyemedi. Morali çok bozulmuştu.

– Anan kim bilir seni ne kadar aramış, ne kadar merak etmiştir.

Kerim yaptığının çok doğru bir hareket olmadığını yeni yeni anlıyordu. Mahcup oldu. Büyüklerine danışmadan onların müsaadesini almadan kendi başına bir iş yaptığı için çok pişman oldu. Annesinin hâlini hiç düşünmemişti. Ne haber vermiş ne de kimseye gittiğini söylemişti. Canı sıkıldı. Kendini bir mengeneye sıkıştırılmış gibi hissetti.

Babası düşmanla savaşırken kendisinin sadece babasına ayak bağı olacağını biliyordu. Yine de babasıyla olmak güzeldi, hem de asker gibi askerler içinde olmak ve düşmanla harp etmek... İkisi de bir müddet konuşmadan sessizce beklediler.

Yanlarına Adanalı zabit vekili Ahmed Efendi geldi.

– Hoş geldin delikanlı.

– Hoş bulduk.

– Seni haylaz seni... Demek sen de cepheye geldin.

Kerim bir şey diyemedi. Yaptığının gurur duyacak bir şey olmadığının farkındaydı.

Güler yüzlü kumandan sohbetini sürürdü.

– Adın ne senin?

– Kerim.

– Kaç yaşındasın?

– Sekiz.

– Cephede olmaktan korkmuyor musun?

– Ben babamın olduğu yerde kimseden korkmam.

– Ama yaşın çok küçük.

– Evet biliyorum.

– Ama sekiz senede seksen senenin işini yapan atalarımız da vardır biliyor musun? Mesela Yavuz

Sultan Selim Han, sekiz sene padişahlık yapmış ama seksen senede yapılabilecek işleri başarmıştır.

– Yavuz Sultan Selim Han kim? Padişahımızın dedesi mi?

– Aslında Padişahımız Mehmed Reşad Han'ın dedesi ama büyük büyük büyük dedesi. Dokuzuncu Osmanlı padişahı.

Ahmed Efendi daha sonra Fethullah Efendi'nin moralinin bozuk olduğunu görünce elini silah arkadaşının omzuna koydu.

– Sıkma canını Fethullah.

– Nasıl sıkmam Ahmed. Ben bu halimle kendime zor bakıyorum ona nasıl bakarım?

– Tasalanma müsait bir zamanda Sivas'a gönderip bir yatılı okula yerleştiririz. Orası Erzurum gibi değil, işgale uğramadığından okullar hâlâ açık. Ben altı ay evvel Sivas'tan geçtim, oradan biliyorum.

– Bu çocuk Erzurum'dan dışarı ilk defa çıktı, Sivas'a nasıl gönderirim?

– Yahu ne olacak. Savaş bitinceye kadar Sivas'ta okur, sonra alır Erzurum'a geri dönersin. Hiç olmazsa okulu aksamamış olur.

– Şu an hiçbir şey düşünemiyorum. Kafam o kadar karışık ki…

– Kerim, annenin buraya geldiğinden haberi var mı?

– Yok.

– O zaman Fethullah, ilk olarak zevcene bir mektup yaz ki meraklanmasın. Sonra gün ola harman ola. Olanla ölene çare bulunmaz. Artık üzülmekle bir şey değişmeyecek, sakin düşünüp bir hâl çaresine bakmak lâzım.

Arkadaşı ile konuşmak Fethullah Efendi'nin morali biraz düzelmişti. Hemen eline kâğıt kalem aldı ve önce karısına Kerim'in yanına geldiğini bildiren bir mektup yazdı. Ardından da tabur kumandanlığına bir dilekçe yazdı.

"Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Oğlum Kerim, mekkârecilerle birlikte gizlice birliğime gelmiştir. Memleketim Erzurum, Rus işgali altında olduğundan geri göndermem mümkün

değildir. Çocuğumu Sivas'a götürüp yatılı bir okula yerleştirmek üzere müsaade istiyorum. Gereğini arz ederim. 5 Şubat 1331 (18 Şubat 1916)

Zabit Vekili Fethullah"

ÇATIŞMA

Aradan birkaç gün geçti. Ruslar Erzurum'un işgalini kendilerine yeterli görmemiş fırsatı ganimet bilip Erzincan'a doğru ilerlemeye başlamışlardı. İşgalin yayılması kabul edilemezdi. Ruslara taarruz yapılması kararlaştırıldı.

Taarruz perşembe günü sabah güneş doğmadan hemen önce yapılacaktı. Çarşamba günü Fethullah Efendi'nin yazdığı dilekçeye ordu kumandalığından cevap geldi. Tümen kumandanlığınca kendisine on beş gün izin verildiği bildiriliyordu. Hazırlığını yapıp ertesi günü hareket etmek isterken, o gece sabaha karşı Ruslar hücuma geçti. Bütün tabur siperlere girdi ve muhabere başladı.

Tabur büyük bir direniş göstererek Rusları geri püskürttü. Çatışmalar dört gün sürdü. Kerim hâlâ babasının yanındaydı. Babası arkadaşlarını böyle bir durumda bırakıp da gitmeyi kendine yakıştıramamıştı. Sivas'a gitme işini birkaç ay ertelemeye karar verdi.

Günler haftalar geçti. Kerim artık birliğin sembolü olmuştu. Taburun bütün subayları, askerleri Kerim'i çok seviyordu. Kerim sayesinde çocuklarına olan hasretlerini gideriyorlar, savaşın şiddetinden bir nebze olsun sıyrılıp hayata Kerim'in gözüyle bakıyorlardı.

Bölüğün Komutanı Yüzbaşı Mehmed Bey bir gün Kerim'i yanına çağırdı. Kerim koşarak kumandanın yanına gitti.

– Beni mi çağırdınız kumandanım?

– Evet Kerim, sen bayağı zamandır bizim askerlerimizden birisin. Şimdiye kadar senden büyük fayda gördük.

– Ben bir şey yapmadım ki kumandanım.

– Hayır öyle düşünme. Senin buradaki varlığın bile bize neşe kaynağıdır. Hem sen top sesinden, mermi ıslığından korkmadın. Gece uykuların silah

sesleriyle bölündü, ama telaşlanmadın. Artık sana bir rütbe vermek gerek.

Kerim bu teklif karşısında çok şaşırdı. Hep asker olmak isterdi ama sekiz yaşında rütbe alacağını kendisi de tahmin etmiyordu. Askerlerden birinin getirdiği fahri onbaşı rütbesini Yüzbaşı Mehmed Rey Kerim'in koluna iğneledi. Ardından da bir asker rütbeyi koluna dikti. Dünyalar Kerim'in olmuştu. O er olmaktan çıkmış, fahri onbaşı rütbesiyle artık erbaş sınıfına dahil olmuştu. Çok mutluydu. Kolundaki rütbeyi babasına gururla gösterdi. Babasının yüzünde buruk bir tebessüm belirdi.

Fethullah Efendi, önceleri Onbaşı Kerim'i geride bırakıyor, sipere getirmiyordu. Havaların biraz ısınmasıyla birlikte onu da sipere götürmeye başladı. Siperde baba oğul birlikte yatıp kalkıyorlardı.

Bahar çiçeklerinin aylarca kar altında kaldıktan sonra yeni yeni uyandıkları bir zamandı. Siperin önünde gelincikler açmıştı. Ruslar birliğimize gün doğmadan şiddetli bir taarruza başladı. Asteğmen Fethullah Efendi ile oğlu Kerim en ön siperdeydi. Kerim sakindi, hiç telaşlanmadı. Babası aydınlatma fişeği atarak Rusların hangi yandan geldiğini

görmek ve birliği ihtar etmek istedi. Siperin üst tarafına çıktı. Tabancasını ateşler ateşlemez oluşan aydınlık Rusları endişelendirdi. Tabancanın ateşlendiği yere yüzlerce tüfek ve top yöneldi. Kerim korkmaya başladı. Babası derhal oğlunun üzerine kapandı. Mermiler, toplar, havanlar sağanak gibi üzerlerine yağıyordu.

Kerim babasına seslendi.

– Baba ne yapacağız?

Babası cevap vermedi. Yanı başlarında kulakları sağır edecek şiddette patlamalar oluyordu. Siperin etrafındaki taşlara mermiler isabet ediyordu. Kerim Sübhaneke'den başlayarak bildiği bütün duaları okumaya başladı. Aklına babasının söylediği "Bir Müslüman son nefesini verirken Kelime-i Şehadet getirmelidir." sözü geldi. Sürekli olarak kelime-i şehadet getirmeye başladı. Olur da kendisine bir mermi isabet ederse Kelime-i Şehadetle ölmek istedi. Kerim korkuyor, babasına sımsıkı sarılıyordu.

Bu arada Osmanlı birliği gelerek Ruslara taarruz etti. Rus kuvvetleri hiç beklemedikleri bu direniş karşısında geri çekilmek zorunda kaldılar.

Yüzbaşı Mehmed Bey koşarak sipere vardı. Asteğmen Fethullah Efendi sırtından vurulmuş ve siperin içinde Kerim'e kapanmış bir şekilde yatıyordu.

Siper kan içindeydi. Küçük Kerim babasına sarılı bir haldeydi. Onun da her yeri kan olmuştu. Yüzbaşı, Kerim'i gözlerini kapatmış sürekli "Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammedün abduhu ve resuluhü" derken buldu.

Kerim'e seslendi.

– Tamam Kerim, sakin ol. Tehlike geçti yavrum.

Yüzbaşı, Kerim'in şokta olduğunu fark etti. Siperden çıkararak yarası olup olmadığını yokladı. Kerim yaralı değildi. Üstü başı babasının kanıyla boyanmıştı.

Fethullah Efendi, şehitler kervanına katılmıştı. Mübarek şehidin kanı daha donmamıştı. Kanayan yarasıyla birlikte şehit düştüğü yere çok yakın bir yere defnettiler.

Kerim'i bir askerin sırtına verip geriye gönderdiler. Babasının şehit edilişini gören Kerim, Ahmet

Efendi tarafından Sivas'ta yatılı bir okula götürüldü. Okulunu başarıyla bitiren Kerim oradan İstanbul'a giderek üniversite eğitimi aldı.

Babası gibi bir öğretmen olarak memleketi Erzurum'a geri döndü. Annesi ile birlikte yaşamaya başladı. Savaş dönemlerinin açtığı yaraları sarmaya çalışan insanlara destek oldu. Derslerinde öğrencilerine babasıyla yaşadıklarını anlattı. Ve bir bahar günü gelincikler açarken babasının göğsünde açılan gelinciklerden bahsetti. Sonra da babasının kabri üzerinde büyüyen gelinciklerden... Kerim öğretmenin öğrencileri de ondan aldıkları heyecanla birer gelincik olarak dağıldılar memleketin dört bir köşesine. Gelincik gelmeden bahar gelmezdi çünkü.

BU KİTAPLA İLGİLİ NOTLARIM